

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів ОБСЄ в Україні

Одеська обласна
державна
адміністрація

Одеська
обласна
група
медіації

Підсумки

Міжнародної конференції “Інструменти діалогу як засобу подолання кризових явищ: міжнародний досвід та перспективи застосування в Україні”.

10-12 грудня 2014 р.

За заг.редакцією Д.В. Проценко
на замовлення ОБСЄ

ОДЕСА - 2014

ЗМІСТ

1. ВСТУП. Довідка про проект “Національний діалог” – замість короткого резюме щодо передумов проведення конференції	3
2. ВСТУПНІ ПЛЕНАРНІ ВИСТУПИ	7
2.1. Посол Вайдотас Верба, Координатор проектів ОБСЄ в Україні	7
2.2. Посол Ертуруль Апакан, Голова Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні	8
2.3. Інна Терещенко, Одеська обласна Група медіації	8
2.4. Стен Вайтсмен, Радник з питань миру та розвитку Постійного координатора ООН в Україні	9
2.5. Кірсі Йоенполві, Група підтримки медіації Центру запобігання конфліктів ОБСЄ	10
3. ПЛЕНАРНІ ВИСТУПИ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ДІАЛОГІВ	12
3.1. Діалоги на Майдані, Г. Валенса	12
3.2. Одеська модель діалогів, Г. Славінська, ООГМ	13
3.3. Досвід діалогів у Миколаєві, О. Склярова, Є. Парамонов	15
3.4. Проект концепції національного публічного діалогу та Дніпропетровський діалог, Д. Проценко, Національний університет “Києво-Могилянська Академія”	17
3.5. Харківський досвід діалогів, О. Копіна, Лабораторія мирних рішень у Фонді місцевої демократії	19
3.6. Миротворча діяльність та досвід GPPAC у проведенні діалогів, А.Каменщіков, З. Мовлазаде, Глобальне партнерство щодо запобігання збройних конфліктів	20
3.7. Виклики, що стоять перед медіаторами та фасилітаторами в нових реаліях України, В. Каневська, Національна асоціація медіаторів України ...	21
3.8. “Бермудський трикутник” українських проблем та про те, як протиріччя заставити працювати на користь суспільства, С.Чебакова, Український центр медіації	22
4. ЕКСПЕРТНІ ВИСТУПИ	24
4.1. “Організація триденного діалогу”, Стейнар Брин, Нансенівський центр миру та діалогів (Норвегія)	24

4.2. “Плюрилог в комплексних конфліктах. Від хаосу до симфонії”, Урсула Касер (Португалія)	25
4.3. “Як напрацювати власне (місцеве) рішення для важковирішуваних конфліктів”, Срджан Джеріч (Боснія та Герцоговина)	26
4.4. “Діалог: підготовка та проведення”, Мартін Сноддон (Великобританія)	27
4.5. “Проведення діалогу і медіації в комплексних суперечках і врегулюваннях: бар’єри, виклики та дилеми – погляд практика”, Моті Міроні (Ізраїль)	28
4.6. “Пошук згоди. Одеська модель діалогів в умовах суспільного конфлікту”, Одеська обласна група медіації, Інна Терещенко (Україна) ...	29
5. ПЛЕНАРНІ ОБГОВОРЕННЯ	32
5.1. Особливості роботи із соціальними та ціннісними конфліктами. Відмінності між різними типами діалогів та іншими формами інтервенції у групові конфлікти	32
5.2. Форми та методи інтервенції у соціальний конфлікт для зниження напруги. Ролі фасилітатора та медіатора	33
5.3. Стратегії та принципи залучення людей до діалогів	35
5.4. Діалоги за мирних умов: задачі та способи реалізації	37
5.5. Роль міжнародних організацій у ситуації в Україні: можливості та перспективи. Опис завдань та взаємодії. Що можуть зробити міжнародні організації для підтримки діалогу. Обговорення подальших проектних зусиль Координатора проектів ОБСЄ в Україні	39
6. РЕЗУЛЬТАТИ СПІЛЬНОЇ РОБОТИ В ФОРМАТІ “СВІТОВЕ КАФЕ”	43
6.1. Конфлікти, що можуть призводити до соціального напруження	43
6.2. Регіональні особливості діалогів в Україні	45
6.3. Компетенції тих, хто проводить діалоги (професіоналів), і тих, хто бере участь в діалогах (громадян), способи формування таких компетенцій	47
6.4. Що потрібно для просування та впровадження практики діалогів в Україні, щоб гарантувати розвиток практики діалогів та медіаторської спільноти	49
6.5. Місія діалогів	51
7. ЗАВЕРШАЛЬНІ ВИСНОВКИ	54
8. ФАКТИ	58

ВСТУП

Довідка про проект “національний діалог” замість короткого резюме щодо передумов проведення конференції

20 березня 2014 р. Організація з безпеки та співробітництва в Європі на запрошення України і в рамках проекту “Національний діалог” направила в країну групу з 15 міжнародних експертів для визначення сфер подальшої діяльності ОБСЄ в сфері розбудови довіри між різними групами українського суспільства.

Упродовж чотирьох тижнів група експертів працювала в п’яти регіонах України, які були попередньо узгоджені з урядом України, тобто: Львів, Харків/Луганськ, Дніпропетровськ та Донецьк. Проект реалізується Координатором проектів ОБСЄ в Україні. Керівником групи експертів був Посол Хідо Бішевіч (Хорватія). Експерти Проекту проводили зустрічі з місцевими органами влади, представниками громадянського суспільства та іншими зацікавленими сторонами для того, щоб зібрати інформацію щодо питань, які викликають занепокоєння, зокрема політичних, гуманітарних і питань меншин.

Рекомендації щодо того, як ОБСЄ може надалі підтримувати діалог та єдність суспільства в Україні, були представлені всім країнам-учасникам ОБСЄ, в тому числі Україні, на засіданні Постійної ради у Відні 30 квітня 2014 р. Детальніше див. www.osce.org/ukraine/118166.

Серед інших зусиль в рамках проекту та на виконання цих рекомендацій Координатор проектів ОБСЄ в Україні організував конференцію “Інструменти діалогу як засобу подолання кризових явищ: міжнародний досвід та перспективи застосування в Україні” 10-12 грудня 2014 року в Одесі. Захід став відповіддю на запит Одеської обласної державної адміністрації та Одеської обласної групи медіації. Він мав на меті допомогти підсилити професійні навички та посприяти обміну досвідом між професійними медіаторами, які працюють над вирішенням

конфліктних ситуацій та подоланням розбіжностей на місцевому рівні, а також міжнародних експертів, залучених до підтримки діалогу та вирішення конфліктів в Україні. До проведення семінарів та майстер-класів було залучено низку міжнародних експертів з Норвегії, Ірландії, Боснії та Герцеговини, Ізраїлю, Португалії та України, які провели навчання, надали підтримку та поради, поділилися досвідом з різних конфліктних та пост-конфліктних ситуацій. Надавши учасникам можливість ознайомитися з міжнародним досвідом та кращими практиками, а також можливість поспілкуватися в професійному середовищі, конференція зробила внесок у підтримку майбутніх зусиль у сфері медіації та проведення діалогу в Україні.

Проект “Національний Діалог” реалізується за фінансової підтримки урядів Австрії, Данії, Німеччини, Італії, Литви, Норвегії та Японії.

Координатор проектів ОБСЕ є постійною формою присутності Організації в Україні з 1999 року. Він планує, реалізує та слідкує за виконанням проектів, які мають допомогти країні посилити її безпеку та стабільність, вдосконалити законодавство, інститути і практики відповідно до стандартів демократії. Метою цієї діяльності є підтримка зусиль країни, спрямованих на те, аби її закони, структури та процеси відповідали вимогам і ознакам сучасної демократичної держави, створювали безпечніше середовище для її громадян. Проекти плануються у відповідь на запит українських партнерів і можуть стосуватися всіх аспектів діяльності ОБСЕ, до їх реалізації можуть залучатися як урядові, так і неурядові організації України. Більше інформації тут: <http://www.osce.org/uk/ukraine>

Спеціальна моніторингова місія ОБСЕ була заснована на підставі консенсусного рішення усіх 57 країн-учасниць ОБСЕ від 21 березня 2014 року у відповідь на кризові події в Україні. В основу роботи Місії покладено принципи неупередженості та прозорості. Її цивільні міжнародні спостерігачі збирають інформацію та звітують про ситуацію щодо безпеки; встановлюють та доповідають

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів ОБСЄ в Україні

Одеська обласна
державна
адміністрація

Одеська
обласна
група
медіації

про факти, реагуючи на конкретні інциденти: налагоджують контакти та діалог на місцях з метою сприяння нормалізації ситуації. Більше інформації тут:
<http://www.osce.org/uk/ukraine-smm>

ВСТУПНІ ПЛЕНАРНІ ВИСТУПИ

Посол Вайдотас Верба, Координатор проектів ОБСЄ в Україні, у вітальній промові зазначив про важливість підтримки тих людей, які так чи інакше залучені у процес налагодження та підтримки діалогів між соціальними групами з різними поглядами на соціальні та політичні питання в Україні. Діалог – це інструмент, що лежить в основі виникнення та всієї діяльності ОБСЄ. Криза в Україні стала одним з найгостріших викликів на пострадянському просторі для системи безпеки у Європі. Посол відзначив, що конференція “Інструменти діалогу як засобу подолання кризових явищ: міжнародний досвід та перспективи застосування в Україні” є одним з важливих елементів цілого комплексу зусиль ОБСЄ у відповідь на українську кризову ситуацію. З одного боку, в рамках заходу важливо було створити для українських учасників можливість отримати доступ до міжнародного досвіду проведення діалогів в складних умовах, але і не забувати про те, що для України особливу цінність має й досвід медіації в процесі проведення реформ, пошуку компромісів в соціально-економічних конфліктах, і цей досвід теж має буде тут представлений.

Звичайно, іноземний досвід, на думку Посла, не дасть універсальних рішень для місцевих проблем, але може стати джерелом натхнення для пошуку унікальних рішень, які стануть відповіддю на специфічно українські проблеми. Ця конференція є дуже важливою як для ОБСЄ, так і для інших міжнародних організацій, які намагаються допомогти Україні в ці складні часи, адже досвід та ідеї неурядових організацій, міжнародних експертів та професійних медіаторів дуже важливі для того, щоб визначити конкретні заходи і зусилля, які можуть бути підтримані, щоб допомогти вирішенню існуючих і потенційних конфліктів в Україні.

Посол Ертуруль Апакан, Голова Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні, відзначив, що конференція спрямована на задоволення потреб в обміні досвідом та створенні професійної компетентності посередників, які працюють з вирішенням конфліктів і перекидають місточок між розбіжностями на місцевому та регіональному рівнях. Ця подія уможливить обмін регіональним та міжнародним досвідом застосування технік діалогу. Присутні на заході представники Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні прагнуть бути корисним, і пропонують свої добрі послуги в сприянні діалогу, як частини мандату Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні, що підтриманого одноголосно 57-ма державами-учасницями ОБСЄ.

Інна Терещенко, керівник Одеської обласної Групи медіації, доцент Одеського національного університету, медіатор, фасилітатор, лідер ініціативного руху "Одеса за згоду", член Правління Національної Асоціації медіаторів України та Української Академії медіаторів, координатор програми "Діалог і медіація" в Східноєвропейській мережі GPPAC подякувала адміністрації Одеси - ОДА за підтримку діалогового процесу. ООГМ та ініціативний рух "Одеса за злагоду" вдячні ОБСЄ за допомогу та супровід діалогів в Одесі, за довіру та надану можливість апробувати й обговорити досягнення Одеси в цій галузі.

Інна Терещенко зауважила, що місце для проведення конференції про діалоги, першої подібної конференції після українського кризи, обрано не випадково, адже до останнього часу Одеса була єдиним місцем, де свідомо і системно підтримується діалог в соціальній сфері. У таких діалогах брали участь фахівці різних регіонів, і, в результаті, була сформульована Одеська модель діалогу. Ці діалогові ініціативи з самого початку підтримувалися місією ОБСЄ. Ця конференція зможе дати стимул для розширення діалогових майданчиків, пошуку нових підходів та інструментів. З огляду на це І. Терещенко акцентувала увагу на

таких завданнях конференції: **представити досвід** у налагодженні різних форм діалогу насамперед **на півдні і сході країни**; **познайомити** вітчизняних посередників та організаторів діалогів **з різними підходами і техніками**, існуючими **у світі**; спільно українські, російські та західні посередники і миротворці обговорити основні **проблеми, що стоять зараз в організації та просуванні діалогу** на регіональному рівні та просуванні на національний, а також про **можливості співпраці інститутів громадянського суспільства та міжнародних організацій**; обговорити **перспективи розвитку діалогів** в найближчій перспективі.

Радник з питань миру та розвитку Постійного координатора ООН в Україні Стен Вайтсмен представив учасникам основні положення Керівництва ООН з ефективної медіації, яке увібрало в себе багатий досвід медіаторів (посередників), які працюють на міжнародному, національному та локальному рівнях. У документі наголошується, що при реалізації медіаційних (посередницьких) заходів необхідно враховувати ряд ключових аспектів, зокрема: належну підготовку, наявність згоди сторін у конфлікті, неупередженість, інклюзивність, національну відповідальність за здійснення заходів, міжнародне право і нормативну базу, злагодженість, координацію та компліментарність посередницьких зусиль, якісні мирні угоди. У документі підкреслюється, що “медіація (посередництво) - це не низка ситуативних дипломатичних кроків, але діяльність, для якої, незважаючи на гнучкий підхід, характерна певна структура. Посередництво починається з підготовки, коли посередник встановлює контакти зі сторонами в конфлікті та іншими зацікавленими особами, і може включати неформальні “переговори про переговори”.

Для ефективної медіації (посередництва) необхідно наступне: 1) основні сторони в конфлікті повинні бути відкриті до переговорів, що спрямовані на

врегулювання конфлікту; 2) кандидатура посередника має бути прийнята сторонами, і посередник повинен користуватися довірою і широкою підтримкою; 3) необхідний загальний консенсус на регіональному та міжнародному рівнях для підтримки медіаційного процесу. При цьому, у зв'язку зі зростаючим числом і різноманіттям суб'єктів, залучених у медіаційний процес, злагодженість, координація та компліментарність посередницьких зусиль стають одночасно вкрай необхідними і складними для забезпечення. Злагодженість передбачає узгоджені та/або скоординовані підходи, в той час як під компліментарністю розуміється необхідність чіткого розмежування функцій на основі порівняльної переваги тих чи інших суб'єктів посередництва, що діють на різних рівнях.

Кірсі Йоенполві з Групи підтримки медіації Центру запобігання конфліктів ОБСЕ, розповіла про Довідник ОБСЕ з питань медіації та діалогів, а також акцентувала увагу на різних рівнях діалогу.

Діалог на політичному рівні – це, як правило, формальні процеси, які часто проводяться за зачиненими дверима, серед політичного керівництва. Їх мета полягає в тому, щоб приймати рішення з метою покласти край насильству. У випадку з Україною хорошим прикладом діалогу на політичному рівні може бути названа Тристороння контактна група, де представники з України, Російської Федерації та ОБСЕ зустрічаються разом з так званими представниками "ДНР" і "ЛНР". **Діалог на національному рівні** об'єднує ключові сили в межах нації: політичні партії, бізнес-сектор, академічні кола, громадянське суспільство і т.д. У травні цього року, уряд України організувало кілька консультативних нарад у трьох містах України (Київ, Харків та Миколаїв). Майже 400 осіб взяли участь у зазначених заходах. Діалоги на національному рівні можуть запропонувати засоби для розширення участі та збільшення рівнів включеності у процесах прийняття політичних рішень. У певному сенсі, національний діалог – це як риштування, що

мають задачу тимчасово підтримувати і зміцнювати існуючі структури, а потім їх належить демонтувати, коли структури стають досить сильні, щоб працювати самостійно. **Діалог на місцевому рівні** відбувається всередині або між спільнотами. Є багато таких діалогових платформ в Україні. Діалог місцевого рівня, як правило, не призначений для вирішення великих проблем, що стоять перед нацією. Діалог на місцевому рівні може допомогти вирішити місцеві проблеми і поліпшити міжособистісні відносини всередині та між спільнотами.

Окрему увагу у виступі було приділено Довіднику ОБСЕ з питань медіації та діалогів, в якому йдеться про вісім ключових засад проведення діалогу, з яких Кірсі Йоенполві зробила акцент на двох найважливіших: **включеність/причетність та згода**. Причетність означає наявність потрібних людей навколо переговорного столу з врахуванням принципу “нічого про них без них”. Причетність в тому числі може стосуватись державних органів. Адже якщо мета діалогу полягає в тому, щоб впливати на державну політику, то представники влади мають бути залучені, але тоді важливо звернутись до тих, хто готовий грати конструктивну роль. Щодо згоди на діалог, то мова йде саме про такий справедливий процес, в якому учасники будуть згодні брати участь. Для цього в діалозі мають засвідчуватися повага до надій та побоювань учасників, а також має бути так скомпоновано склад учасників, аби це було прийнятно для всіх.

Крім того, в рамках пленарного засідання також було представлено Нансенівський підхід до діалогу та його принципи. З такою доповіддю виступила **Виконавчий директор Нансенівського центру миру та діалогу Інгуни Тросхольм**. Про перспективи діалогів в Україні, що базувались на огляді ситуації в країні, а також наявному узагальненому досвіді реалізації діалогових зусиль говорила **Наталя Міріманова з Гуманітарного діалогу**.

ПЛЕНАРНІ ВИСТУПИ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ ДІАЛОГІВ

В продовження на конференції були представлені особливості визначення проблем та потреб у діалогах, задачі та виклики діалогового процесу у різних регіонах України, зокрема: Донецьку, Дніпропетровську, Миколаєві, Одесі, Львові, Києві, Харкові, Херсоні. Також були презентовані різні моделі і підходи до діалогових практик, досвід їх використання в постконфліктних ситуаціях як в Україні, так і в інших перехідних державах.

Зокрема, **Ганна Валенса, соціальний філософ, методолог, розробник гуманітарних технологій, коуч і фасилітатор**, представила досвід використання авторського формату діалогів під час Революції Гідності - **“Діалоги на Майдані”**. Для проведення діалогів у складних напружених умовах необхідними складниками процесу були визначені такі: створювати дружню атмосферу та забезпечувати ненасильницький спосіб включення людей в діалог; надавати можливості замислитись та висловитись кожному, почувши кожного; запобігаючи конфліктам швидко спрямовувати комунікацію на створення особистих і колективних рішень одночасно. При цьому, задля запобігання конфліктам у напруженому середовищі необхідно дбати про щирість організаторів, сміливість та обачність, впевненість і визнання, самоповагу й повагу, готовність допомогти, конгруентність, відкритість до людей та ситуацій.

Формат було сконструйовано таким чином, аби задовольнити потребу віднаходити нові сенси щодня, бажаючи зберегти повагу один до одного, в інтересах знаходження однострумків та проектів для спільноти, з почуттям людської та громадянської гідності, вірою в майбутнє України та в те, що бажані зміни та

перемога можливі. Загалом за цим форматом громадянських діалогів було проведено понад 70 зустрічей Києві, Донецьку, Дніпропетровську, Харкові, з понад 1300-ма учасниками з різних регіонів віком від 20 до 75 років з метою допомогти усвідомити свою позицію, знайти однодумців і зрозуміти, куди рухатися далі. Позитивним ефектом застосування діалогів стало формування культури комунікації в спільноті, подолання зневіри у те, що особистий внесок громадянина може щось змінити, формування навички і звички заявляти свою **“громадянську позицію”** (“твоя думка важлива”), відновлення рішучості та вміння активно діяти у власних інтересах (прийняття себе та оточуючих), бажання об’єднувати зусилля для досягнення спільної мети.

Ганна Славінська, стипендіат програми “Мир-Світу” Ротарійського Центру Міжнародного навчання з питань миру і вирішення конфліктів, Міжнародний Християнський Університет (Японія), Одеська обласна група медіації, представляючи підхід до організації діалогового простору в своєму місті, ознайомила учасників конференції зі схемою Одеської Моделі Діалогів (ОМД) і змістом її ключових елементів. Як видно на схемі нижче, в центрі ОМД коротко сформульована місія роботи команди ООГМ та ініціативних груп міста нині, а саме: популяризація діалогу, як доступного альтернативного рішення в міжособистісному або міжгруповому конфлікті. Для реалізації озвученої місії створюються діалогові майданчики або простори для запрошення людей різних соціально-політичних поглядів до формалізованої та безпечної розмови на теми, пов’язані з рефлексією на події та процеси в місті й країні, а також для вироблення ефективних спільних рішень для нормалізації ситуації та зниження соціальної напруженості.

Рис. “Одеська модель діалогів”. Одеська обласна група медіації.

ОМД – оновлювана модель, що відрізняється наступними унікальними характеристиками:

1. ОМД підкреслює необхідність комплексного підходу до діалогу: так, окрім безпосередньо організації постійно діючого майданчика, діалогові процеси підтримуються 1) тренінгами з ненасильницького вирішення конфліктів і / або конфліктологічної компетентності для активістів і городян; 2) заходами з підвищення обізнаності про поведінку людей в міжгруповому конфлікті; 3) комплексом заходів, що формують миротворчо-орієнтований суспільний дискурс (прес-конференції з міжнародними миротворцями тощо); 4) міжрегіональною співпрацею з медіаторами і фасилітаторами в інших містах України. Крім того, **червоною ниткою** через вище зазначені напрямки діяльності **проходить регулярний моніторинг рівня ескалації** конфлікту в місті (дискурс-аналіз соціальних мереж груп активістів, відвідування зустрічей активістів та ін.) та організація **заходів з підвищення кваліфікації медіаторів** України в області роботи з міжгруповим соціальним конфліктом (конференції, семінари і т.д.).

2. ОМД розглядає діалог одночасно як практику, спрямовану на

переживання і опрацювання спільнотою травматичного досвіду в минулому (у разі Одеси це 2 травня та інші трагічні події в контексті ситуації на сході країни), а також як процес, що сприяє превенції випадків міжгрупового насильства в сьогоденні і майбутньому міста, а також реагування на різні коливання в настроях у місті.

3. ОМД спирається на сильну теоретичну базу - останні дослідження в галузі вивчення динаміки і психосоціальних процесів в міжгруповому конфлікті, ефективності інтервенції на базі теорії міжгрупового контакту. В першу чергу, відповідно до гіпотези контакту (Allport, 1954; Pettigrew & Tropp, 2011) **для контакту важливо**: аби був рівний статус, незалежно від того, яку групу представляють учасники інтервенції (більшість або меншість); об'єднання відбувалось на основі досягнення спільних цілей; контакт має проходити за інституційної підтримки (громадських інститутів, законодавчих органів, культурних інститутів і т.д.); контакт має бути побудований так, щоб вести учасників до сприйняття і розуміння спільних інтересів і загальної (всім властивої) людяності між членами різних груп; в ідеалі стимулювати розвиток дружніх відносин між учасниками. По-друге, **організатори діалогів повинні** для участі залучати таких учасників, які сприймаються як типові представники своєї групи, пропагувати персоналізовані відносини, допомагаючи учасникам дізнатися один одного як індивідуумів (незалежно від груп, до яких вони належать), а також надавати простір для міжгрупового контакту на регулярній і тривалій основі, в безпечній і відкритій атмосфері, заохочуючи учасників до спроби "одягнути взуття іншого" - побачити ситуацію з перспективи опонента.

Досвід діалогів у Миколаєві було представлено О. Скляровою та Є. Пармоновим, які більше уваги зосередили на тому, як перейти від діалогу до наступного керованого миротворчого процесу в суспільстві. Було зазначено, що ця

задача лежить на плечах представників громадянського суспільства, які не дочекались позитивних результатів від політиків та дипломатів і тому самотужки працюють над локалізацією конфлікту, підтримкою і збереженням миру і спокою в регіонах, до яких не докотилася війна. Автор проекту “Крок назустріч” Євген Парамонов наголошує на деяких спостереженнях, які є важливими для України і були зроблені під час проведення діалогів між представниками протидіючих сторін у Миколаєві задля схилення сторін до відмови від насильницьких дій відношення опонентів, а саме:

1. Спочатку потенційні учасники діалогів висловлювали думку від дещо скептичної, згодом трансформуючи її до повної підтримки проекту і згоди взяти в ньому участь, але при цьому **особливий інтерес** до діалогу виявляли не активісти обох конфліктуючих сторін, а **рядові, багато в чому - нейтрально налаштовані громадяни**, запрошені до участі в проекті і стурбовані тим, що дії радикально налаштованих сторін можуть призвести до безладів і жертв серед мирного населення міста.
2. Можливий **успіх** миротворчої діяльності в кожному **окремо взятому місті безпосередньо залежить від ситуації не тільки в самому місті, але й у містах**, розташованих у безпосередній близькості до нього і в цілому в країні.
3. Багато учасників посилалися на те, що **“якісь”, чи не названі ними люди, з кожної зі сторін відмовляють їх від зустрічі, трактують їх згоду на участь у примирювальній діяльності як “зраду”** інтересів руху, тобто в умовах зростання напруженості, особливо, в ситуації зростання загрози життю і здоров'ю представників однієї з сторін конфлікту, частина учасників руху “йдуть у тінь” і займають ще більш радикальну позицію, ніж ті, хто “залишаються на поверхні”.
4. Практика показує, що з чисто технічних причин **кількість учасників однієї зустрічі не повинна перевищувати 30 осіб** (інакше загальний час зустрічі

буде перевищувати дві з половиною години, що небажано), а **зменшення кількості учасників призведе до звуження рамок миротворчого процесу** в міській громаді, при цьому шлях проведення більшої кількості зустрічей при зменшенні числа учасників кожної зустрічі, теж не є виходом, зважаючи на часові затрати на ретельну підготовку збільшеної кількості зустрічей.

Є. Парамонов робить висновок, що правильно буде формувати постійно діючі ініціативні групи з різних тем з числа учасників, які найбільш зарекомендували себе. Передбачається, що такі групи продовжать роботу і по завершенню проекту, залучаючи до своєї роботи все нових і нових учасників. Передбачається, що координацію дій миротворчих груп буде здійснювати міської миротворчий Центр, що складатиметься з лідерів груп і осіб, які користуються в місті авторитетом і повагою у городян.

Діана Проценко, медіатор, правник, тренер, старший викладач Національного університету “Києво-Могилянська Академія” (НаУКМА), член Правління Національної Асоціації медіаторів України, Керівник Групи модерації та посередництва НаУКМА представила **досвід “Дніпропетровського діалогу”** (діалог проводився під егідою спільноти Майдану “Коло народної довіри” у червні 2014р. та об’єднав понад 90 людей з різних куточків України) та **напрацьований його учасниками Проект концепції національного публічного діалогу**, в якому було визначено, що **публічний діалог – це механізм для вирішення проблем, щодо яких необхідно отримати консолідовану позицію громадянського суспільства як такого, та досягнути домовленості суспільства та влади щодо конкретної подальшої взаємодії**, при цьому розмова має відбуватись на засадах рівності із широким залученням всіх зацікавлених осіб як з боку держави, так і з боку громадянського суспільства, незалежно від того, на якому рівні такий публічний діалог проводиться: місцевому,

регіональному чи загальнодержавному. **Публічний діалог передбачає обов'язкове широке інформування** громадян, влади і світу, як про його ініціювання, етапи проведення, в тому числі безпосередні публічні перемовини сторін, проміжні успіхи, так і про досягнуті домовленості та їх виконання всіма залученими сторонами.

Публічний діалог має стати регулярним з метою сприяти досягненню як **короткотермінових** цілей (протидія зомбуванню та маніпуляції громадською свідомістю через ЗМІ та миттєвий достовірний інформаційний обмін), так і **довготермінових** (спонукання громадян до активного думаючого включення в життя держави та формування громадської думки; формування джерела загальнодержавної довіри; формування нового покоління громадських діячів та політиків; формування та розвиток громадянського суспільства в цілому; контроль за державними органами з боку суспільства; зростання суспільного благополуччя; підвищення авторитету України на світовій арені.

Окремо своє відображення в проекті концепції знайшов специфічний суб'єкт в справі організації публічного діалогу – **“хранителі”** (коло **“хранителів”**) – особи, відповідальні за правильне проведення публічного діалогу, які мають бути незаангажовані та політично нейтральні, користуватись довірою як з боку держави, так і з боку громадянського суспільства. До складу кола хранителів мають увійти представники різних організацій, спільнот, рухів України, а також іноземні учасники.

Важливим також є **правильне формування простору публічного діалогу**, що передбачає: інформування про попередню тему, виявлення зацікавлених груп (на кого впливає або чиї інтереси зачіпає); **проведення всебічного просвітництва широкого загалу щодо теми публічного діалогу та формування спільного словника**; перевірка правильності і доцільності теми (порядку денного) публічного діалогу.

Крім того, концепцією зазначено, що успішним та ефективним не можна вважати публічний діалог, результати якого не мають подальшого втілення, тому розробниками проекту було зафіксовано, що **результати публічного діалогу оформлюються письмово у документі**, що скріплюється підписами представників усіх зацікавлених сторін, залучених до конкретного діалогу. За результатами проведення діалогу **викладаються рекомендації для влади та громадського суспільства із зазначенням терміновості їх виконання, як нагальні, короткотермінові та довготермінові**. Рекомендації мають бути викладені із орієнтацією на різні сфери впровадження: економічну, гуманітарну тощо та відповідно – різні території впровадження. Рекомендаціями визначатимуться особи та/чи організації з боку держави та громадянського суспільства, **відповідальні за їх виконання та механізми громадського моніторингу їх виконання**.

Про харківський досвід діалогів учасникам розповіла Олена Копіна, соціолог, керівник Лабораторії мирних рішень у Фонді місцевої демократії, яка з вересня 2014 р. і до тепер проводить діалоги в рамках ініціативи Інституту миру та порозуміння, Центру гуманітарного діалогу "Подолання поляризації та вирішення конфліктів в Україні". Авторка харківської методології проведення діалогів зазначила, що перед ініціюванням діалогу критично важливо приділяти увагу попередньому "аналізу поля та географії конфлікту". Це можна проводити методами контент-аналізу повідомлень ЗМІ, інтернет-видань, повідомлень у соцмережах експертного опитування. До діалогу відкрито залучаються різні учасники (учасники подій, влада, лідери думок, експерти), яких запрошують через доступні інформаційні бази (сайти організацій), аккаунти у соцмережах, особисті знайомства (метод "сніжного кому"). Також на залучення учасників спрямовано проведення відкритих заходів (показ фільмів про примирення, лекції), особисті

зустрічі із встановленням довіри, пояснення цілей із аргументацією “діалог – навчання у процесі розмови”, “діалог – гнучкий інструмент”.

Ще до безпосереднього початку діалогу організатори складають прогноз розвитку конфлікту, можливі результати вирішення, ефекти від вирішення конфлікту, а згодом, разом із учасниками, проводять збір очікувань, бачення вирішення конфлікту, прояснення теми та плану діалогу, складають орієнтовну стратегію діалогів у визначеному полі, розвивають гнучкість у реагуванні на виклики ситуації (можливість змінити тему), підтримують зв'язок із учасниками діалогів. За результатами проведеного діалогу чи його окремих сесій організатори проводять аналіз висловлювань, за потреби корегують стратегію, ставлять нові завдання в полі, залучають нових учасників згідно рекомендацій тих, хто взяв участь у діалозі, та/чи експертів.

Виходячи із харківського досвіду, О. Копіна зробила висновки про наступні проблеми для проведення діалогів: страх потенційних учасників діалогу брати участь у діалогах, перешкоджання правоохоронних органів, міської/обласної влади, прихильників/опонентів щодо потенційних учасників діалогу, зміни соціально-політичної ситуації у країні в цілому.

Про загальний контекст миротворчої діяльності розповів **Андрій Каменщиков, що представляв Глобальне партнерство щодо запобігання збройних конфліктів (GPPAC)**. Він наголосив на тому, що **миротворча діяльність** - “різна гуманітарна, правозахисна, культурна, спортивна, аналітична, освітня та інша діяльність, здійснювана там і тоді, де і коли вона здатна зробити реальний вплив на розвиток ситуації в конкретному регіоні в напрямку запобігання насильства, зниження напруженості та врегулювання конфліктів між різними групами населення, що здатні себе самоідентифікувати”. При цьому щодо питання значимості діалогу він також звернув увагу на те, що говорити неможливо з тим,

хто в тебе стріляє, тоді, коли він в тебе стріляє, але рівно з моменту, коли він не влучив, необхідно розпочати діалог, аби спробувати відмовити від наступного пострілу. Крім того, аби діалог був ефективним, потрібно намагатися зрозуміти, “правду іншого”, доносячи до учасників думку про те, що розуміння іншого - не послаблює, а підсилює переговорну позицію. Його колега **Захід Мовлазаде** ознайомив учасників із прикладами роботи Глобального партнерства щодо запобігання збройних конфліктів (GPPAC) та чотирма типами публічних діалогів, що проводились і проводяться GPPAC у різних країнах, де є соціальне напруження на фоні збройних конфліктів.

Детальніше про виклики, що стоять перед медіаторами та фасилітаторами в нових реаліях України, **розповідала медіатор, фасилітатор, віце-президент НАМУ, член мережі фасилітаторів діалогів в Україні Владислава Каневська**. Вона звернула увагу на те, що в Україні ми маємо справу з комплексним конфліктом з наступними ознаками: сам конфлікт є багатостороннім, багаторівневим, багатотемним, при цьому внутрішня ситуація ускладнюється тим, що Україна - майданчик для міжнародного конфлікту, на який ми не можемо повноцінно впливати, що має наслідком стан активних воєнних дій і перемир'я одночасно, а також глобальну відсутність ресурсів.

Щодо потенційних учасників діалогів, то практично все населення у післястресовому стані (когось “наздогнало” зараз, когось, з огляду на світовий досвід, – “наздожене” за 10 років). Серед громадян висока недовіра до процесів примирення та порозуміння та дуже низька готовність до участі у медіаціях і діалогах, зневіра, розчарування у можливостях примирення. Водночас, зазначене дисонує з тим, що серед людей є гостра потреба бути почутим, підвищена емоційність і неможливість (ментальна відсутність) приймати рішення про далеке майбутнє та/чи брати на себе відповідальність, що ускладнюється відсутністю часу

на участь у діалогах, тому є потреба у “швидкому та ефективному” форматі діалогів.

В площині організації діалогів викликом стало те, що фактична більшість медіаторів і фасилітаторів – лише з проукраїнської сторони, при цьому залучення міжнародних експертів також виявилось неефективним. З огляду на багатосторонність та багатотемність одного й того ж діалогового процесу медіаторам та фасилітаторам складно витримувати абсолютну нейтральність (особиста “включеність” медіаторів/фасилітаторів через спрацьовування тригерів). Додатково з’ясувалась потреба у нових вміннях для можливості ефективно керувати різними зустрічами та форматами діалогів. Необхідно враховувати й високі ризики професійного вигорання з огляду на постійну залученість, пошук прийнятних форматів, відсутність системи супервізії і майданчика для постійного спілкування, відсутність взаємоінформування та взаємопідтримки, а також відсутність усвідомлення, що роботи вистачить ВСІМ фахівцям на щонайменше наступні 20-30 років.

Серед загальних питань фахівці відзначають, що складно забезпечити гнучкість процесу водночас із структурованістю і креативністю, а також немає зрозумілості, як і хто має забезпечувати довіру між учасниками медіації, діалогів та процесів відновлення. Саме з огляду на всі ці виклики необхідно вибудовувати спільну стратегію дій по впровадженню діалогів, адже їх неврахування чи неповне врахування призведе до чергової поразки.

В контексті діалогів заради реформ про “Бермудський трикутник” українських проблем та про те, як протиріччя заставити працювати на користь суспільства, розповідала **фасилітатор, коуч, медіатор Українського центру медіації С. Чебакова**. Вона акцентувала увагу учасників на тому, що в контексті діалогів важливо пам’ятати про трикутник з трьох груп учасників: **громадян** (“нас”),

політиків (“не нас”), і **держави** (“чиновників”). Цей трикутник поглинув не одну гарну ідею, однак досі не знайдено відповідь на питання, чому так відбувається. Для ілюстрації коротко було висвітлено позитивні здобутки колективної роботи в рамках створення нового бачення – візії майбутньої України – проектом “Нова Країна”, що мав успіх з огляду на те, що це був результат фахової модерації (фасилітації) стратегічних сесій в окремих групах і “зшивка” напрацювань в один документ завдяки модерації між групами. Попри це, на шляху втілення реформаторських ідей виявилось, що чиновники блокують зміни, а політики бавляться своїми амбіціями.

Цитуючи відомого фахівця з перемовин в політичній сфері професора Ларса Кіркхоффа, С. Чебакова наголосила, що “якщо не будеш розмовляти з ворогом, твоя війна ніколи не закінчиться, і ти не дізнаєшся, що таке Мир”. Вона акцентувала увагу на тому, що можливо вирішити одне спірне питання переговорами, але для сталого результату потрібні регулярні діалоги трьох рівнів: 1) **діалоги в суспільстві** для того, щоб виявити односторонні і почути думки опонентів; 2) **діалоги в горизонтальних “колах”**: а) громадян, громадських організацій, щоб сформувати спільну мету, об’єднатися і стати сильним і дієвим інструментом втілення цієї мети; б) політиків, державних службовців, щоб виявити їхні інтереси і побоювання від незворотніх змін в Україні; в) бізнесменів, щоб вони сформували свої потреби; 3) **діалоги між цими “колами” всередині “бермудського трикутника”**. Доповідачка наголосила, що **потрібно весь шлях втілення реформ в Україні побудувати на діалогах – тільки це допоможе нам зробити стрибок і здивувати тих, хто не вірить майбутнє нашої країни.**

ЕКСПЕРТНІ ВИСТУПИ

Майстер-клас “Організація триденного діалогу”, Стейнар Брин, Нансенівський центр миру та діалогів (Норвегія).

С. Брин наголосив, що діалог – це інструмент, який необхідний повсюди, в т.ч. у Європі. Він зауважив: “Якщо ви не зустрічаєтесь, то ви не чуєте [ред.: іншого] ..., а якщо ви чуєте весь час лише свої історії, ви переконані, що інші – це зло.” З огляду на це експерт підкреслив, що критично важливо, аби фасилітатор знав, як мотивувати людей ділитись їх наративами (історіями).

Експерт пояснив, чому варіант, за якого усі виграють, не вважається від початку сторонами прийнятним. На його переконання, в ізольованих спільнотах дозволяється розквіт різних варіантів “етнічної правди”, і їх ніхто не ставить під сумнів, не ставить питання, не вимагає підтверджень. У різних етнічних групах доволі часто є присутнім вкорінене міфологічне відчуття “жертви”, що підкреслює злі діяння інших, хоча при цьому просто ігноруються свої власні провини. З огляду на це, ті люди, що відчувають себе єдиною жертвою ситуації, зазвичай не відкриті до або не бажають розвивати синергію та приходити до взаємовигідного рішення. І лише через діалог та роботу з примирення вони віднаходять цю потребу співпрацювати заради того, щоб подолати страждання та рушити вперед.

З точки зору найважливіших компетенцій для фасилітатора діалогів С.Брин підкреслив, що сильна “людина діалогу” подібна на дитину, що постійно впродовж усього дня ставить значущі питання, адже у хорошому діалозі частина “питання та відповіді” є однією із найважливіших частин. Окремо доречно наголосити на таких тезах експерта, як важливих орієнтирах для кожного фасилітатора діалогів: *“найважливіша зустріч для мене – це та, у якій я зараз беру участь”*; *“довга розмова – це не втрачання часу, вона насправді економить нам дуже багато часу”*; *“ставтеся до людей, як до рівні, ви не навчаєте їх ловити рибу, ви разом*

приїхали порибалити”; “правди навкруги набагато більше, ніж нам іноді ввижається. Ми помиляємося припускаючи, що якщо ми на 80% праві, то лише 20% залишається для іншої сторони. Можуть існувати такі конфлікти, у яких кожна зі сторін на 80% права”.

Майстер-клас “Плюрилог в комплексних конфліктах. Від хаосу до симфонії”, Урсула Касер (Португалія).

У.Касер звернула увагу на те, що “ми повинні розуміти, як розговорювати мовчунів”, для успіху у діалогах “важливо мати набір інструментів і чітко визначену методологію, стратегічно спланований захід”. Задача ініціатора діалогів – створити симфонічний плюрилог (“симфонія” – від грец. συμφωνία - узгодження звуку), при цьому важливо взяти до уваги, що у кожній групі учасників є свої специфічні форми інформаційної взаємодії, як показано далі на схемі.

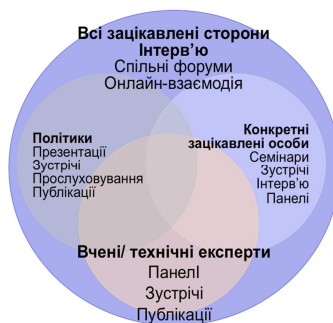

Рис. “Симфонічний плюрилог”, У.Касер

Експерт зосередила увагу учасників на тому, що аби симфонічний плюрилог міг відбутися, необхідно змусити слухати тих, хто має владу. Хоч для цього не існує єдиного рецепта, але є три ключові інструменти та стратегія – побудувати довіру шляхом: 1) знаходження спільної мови (треба прояснити поняття, але не можна давати знущатись); 2) розширення можливостей “сором’язливих і “слабких” (залучати, але не можна виставляти їх на показ); 3)

урівноваженого керування часом (треба стимулювати людей говорити і не можна дозволяти пустослів'я).

Майстер-клас “Як напрацювати власне (місцеве) рішення для важковирішуваних конфліктів”, Срджан Джеріч (Боснія та Герцоговина).

С. Джеріч поділився з учасниками тим, що у Боснії є мир та стабільність, але різні спільноти просто не комунікують одне з одним, оскільки суспільство до цих пір в трясовині подій двадцятирічної давнини. З огляду на це, дуже важливо, що в Україні приділяється багато уваги процесам формування ідентичностей, і це те, що ігнорували в Боснії. Експерт також нетривіально підкреслив, що присутність міжнародних організацій і залежність від їх фінансування збільшує сум'яття в локальній спільноті, оскільки проекти “пишуться під гранти”, а не під справжні потреби спільноти.

Аналізуючи досвід Боснії, С. Джеріч наголосив, що важливо працювати над локальним рішенням для локальних потреб, для чого необхідно робити добрі справи і заражати інших членів спільноти “здоров'ям”, інформувати про факти, пов'язані із конфліктом, обережно досліджуючи ґрунт (емоційну готовність до обговорення), починаючи з себе, розвінчувати монстрів страху, а також, що надзвичайно важливо посереднику/ініціатору діалогів для успішної фасилітації, напрацьовувати чутливість до того, чи конфлікт дозрів до розв'язання, чи не буде завчасно розпочинати такий діалог, адже “неправильний момент” може негативно вплинути на готовність до участі в діалогах та може навіть призвести до його ескалації.

Майстер-клас “Діалог: підготовка та проведення”, Мартін Сноддон (Великобританія).

М. Сноддон звернувся до аудиторії із такими словами: “Мир – це відповідальність кожного та, в першу чергу, локальної спільноти, а не політиків”.

За словами експерта – втрати, травми, біль та страждання, пережиті внаслідок військових конфліктів, дуже часто мають величезний вплив на суспільство та можуть сприяти створенню бар’єрів між людьми з протилежних таборів. Якщо такі переживання залишити просто у спокої, вони можуть в подальшому переродитися у насилля. Багато поколінь в Ірландії пережили не один цикл таких повторних сплесків. Досвід експерта свідчить про те, що аби подолати такі переживання та досвід суспільству необхідно створювати можливості, де це необхідно, надання терапевтичної допомоги, просування ідей розуміння та визнання.

М. Сноддон побудував свій майстер-клас навколо такого методу комунікації різних точок зору, як “налагодження діалогу”, коли діалог сприймається, як рух, у якому учасники обмінюються тим, що мають, заради отримання нових можливостей. Мета – не досягти особливого окремого результату, як-то: переконати когось, виграти спір або досягти домовленості, а натомість учасників спонукають бути відкритими, слухати та ставити питання. Діалог може навести місток над прірвою розбіжностей, допоки сторони бачать та визнають одне одного такими, якими є: різними, але все ж людьми на одній земній кулі. Він дає змогу учасникам дізнатися, наскільки багато у них спільного, та допомагає більше зрозуміти суть відмінностей.

Експерт зауважив, що питання культурних розбіжностей зазвичай вважають типовим вибуховим питанням, але це не завжди так. Дві людини з однієї тієї ж культурної громади можуть так само запально вчепитися один одному в

горлянку, як і дві людини з абсолютно різних культурних громад. І цілком можливо, що в учасника буде набагато більше спільного з людиною з іншого кінця планети, яку тільки-но зустрів, аніж зі своїм сусідом, з яким прожив поруч усе своє життя.

**Майстер-клас “Проведення діалогу і медіації в комплексних суперечках і врегулюваннях: бар'єри, виклики та дилеми – погляд практика”,
Моті Міроні (Ізраїль).**

М.Міроні: “Ми багато говоримо про те, що необхідно чути і бути почутими, але насправді ми мало про це турбуємось”, найважливіше питання і тут, і в Ізраїлі – це як ми маємо вести себе по відношенню одне до одного”, “медіатори – свого роду агенти революції, і у нас багато ворогів на цьому шляху, тому що ми кидаємо виклик балансу сил в соціальному дискурсі”, “.

Майстер клас М.Міроні ґрунтувався на власному практичному досвіді експерта щодо організації діалогового процесу та медіації у кількох досить складних ситуаціях, що, за єдиним виключенням, стосувалися громадської сфери, і всі були масштабу національного рівня, а саме: (1) адміністрування дуже напружених виборів студентського дорадчо-керівного органу у найбільшому університеті регіону (35,000 студентів); (2) спір через репрезентацію інтересів вдів та сиріт війни з одного боку, та батьків загиблих солдатів з іншого; (3) національний шістнадцятитижневий страйк лікарів у всіх лікарнях та державних установах охорони здоров'я; (4) затяжна (66 років) суперечка між нацменшиною бедуїнів у Негіві (південна частина штату) та державою Ізраїль; (5) національне спільне звільнення інтернів-медиків, які працювали у громадських лікарнях.

Впродовж заходу були проаналізовані та обговорені з учасниками наступні питання:

- 1) Як працювати із ризиками та негативними наслідками, пов'язаними із висвітленням ЗМІ процесу національного діалогу та медіації? Як працювати за умов недостатньої цікавості та висвітлення проблеми засобами масової інформації?
- 2) Межі та відмінності між реалізацією процесів діалогу та медіації (стратегічні/тактичні, робота з кризисними ситуаціями та досягнення консенсусу).
- 3) Різні концепції та відчуття часу у процесі діалогу та медіації.
- 4) Чи важливу роль відіграє головна думка, навколо якої вибудовується весь процес діалогу? Коли та за яких умов?
- 5) Межі довіри у процесі громадського діалогу та медіації.
- 6) Роль перемовин всередині самої групи однієї сторони в процесах діалогу та медіації.
- 7) Як балансувати цінність прозорості процесу із потребою у деякому рівні інтимності процесу?
- 8) Як допомагати сторонам з роботою з їх “другим та третім столами”?
- 9) Як вирахувати, знайти та залишати в процесі потрібних учасників?
- 10) Особлива роль повторення та повторного огляду, а також підкреслення головних тем та ідей у діалозі та медіації.

Майстер-клас “Пошук згоди. Одеська модель діалогів в умовах суспільного конфлікту”, Одеська обласна група медіації, Інна Терещенко (Україна).

Основне завдання майстер-класу полягало в тому, щоб передати представникам інших регіонів, які працюють з соціальним конфліктом, підхід і

алгоритм роботи в спільноті. З цією метою змістовно майстер-клас було побудовано із **трьох блоків**:

1. **Опис процесу створення моделі ООГМ**, який, починаючи з січня 2014 р., пройшов кілька етапів:
 - 1) перші спроби роботи включали в себе заходи з різними категоріями жителів міста з метою пошуку різних форм аналізу, рефлексії конфлікту (майстер-класи, робочі групи та презентації конфліктологічного інструменту);
 - 2) перехід на роботу на рівні міста, власне створення моделі і відпрацювання різних діалогових груп (травня – серпень, 2014 р.);
 - 3) апробація моделі перед представниками ін. регіонів (серпень – грудень, 2014 р.).
2. **Визначення самої моделі**, яка складається з 4 взаємопов'язаних компонентів:
 - 1) моніторинг ситуації та актуальних проблем;
 - 2) підтримання діалогового майданчика (може бути загальний, загальноміський майданчики та можуть бути тематичні або цільові, наприклад: молодіжні, системи освіти тощо);
 - 3) заходи з підтримання діалогів (різного роду навчальні заходи);
 - 4) супутні заходи з підвищення обізнаності спільноти (круглі столи, презентації, дискусії).

3. Розмова про співвідношення теперішньої ситуації в різних регіонах східної України і півдня. Обговорюючи з представниками різних регіонів ситуацію, відзначили, що на сході та півдні країни є схожа ситуація, тому є гостра необхідність публічного діалогу.

Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Координатор проектів ОБСЄ в Україні

Одеська обласна
державна
адміністрація

Одеська
обласна
група
медіації

У завершенні майстер-класу домовилися про подальшу співпрацю - інформування один одного про проблеми і досягнення в розвитку діалогів у своїх регіонах та створенні спільних дій.

Насамкінець І.Терещенко наголосила, що **для організації діалогів важливо здійснення двох функцій: 1) організація та 2) фасилітація. Якщо для другої важливо мати принаймні мінімальну підготовку, то для першої найважливіше – володіти тими компетенціями, яких не навчиш, – миротворчою позицією.**

ПЛЕНАРНІ ОБГОВОРЕННЯ

“Особливості роботи із соціальними та ціннісними конфліктами. Відмінності між різними типами діалогів та іншими формами інтервенції у групові конфлікти”.

МОДЕРАТОРИ: А. Гусєв, Г. Похмєлка.

Міркуючи над тим, як ефективно працювати з ціннісними конфліктами, учасники спочатку напрацювали перелік особливостей таких конфліктів та розробили відповідні рекомендації для медіаторів/фасилітаторів, а саме:

Особливість	Рекомендація
Цінності – глибоко всередині, люди неохоче до них спускаються і не з усіма готові їх обговорювати	враховувати специфіку інтервенції фасилітатора в ціннісних конфліктах, зважати на готовність учасників говорити про цінності, а також ретельно вибирати формулювання запрошення до обговорення та прояснення цінностей; корисним може також бути аналіз дій/діянь, що зумовлені цінностями, які має така особа/учасник.
Особлива увага до принципу нейтральності – серйозний ризик втрати нейтральності навіть досвідченим фасилітатором, оскільки цінності мають велике значення для кожної людини	проводити діалоги командою у складі кількох фасилітаторів, що дозволяє відслідковувати випадки втрати нейтральності в середині команди
Ціннісні конфлікти можуть мати додаткове ускладнення - психологічні (історичні) “травми”, які є у представників цієї спільноти	приділяти увагу діагностиці на підготовчому етапі, по можливості працювати із “травмами” в окремому процесі
Одна й та сама особа може мати різні цінності в один і той самий момент, але в різній ролі (т.зв. рольові цінності: наприклад, громадянина, суспільства, конкретного політика)	необхідно перевіряти і уточнювати, які цінності для якої ролі, а також шляхом постановки гіпотетичних питань запрошувати учасників побачити ситуацію з перспективи опонента у відповідній ролі
Позиції, які висловлюють учасники діалогів, можуть відрізнитись, але при цьому учасників можуть об’єднувати спільні цінності	перевіряти, на якому саме рівні є протистояння між учасниками і чи можна їх наблизити одне до одного саме на рівні цінностей.
Зміст цінності у кожній конкретній людини може змінюватись з часом	перевіряти, що розуміється під озвученою цінністю
Одна й та сама цінність для різних поколінь може мати різне наповнення	перевіряти, що розуміється під озвученою цінністю
Одна й та сама цінність може мати різне наповнення залежно від “психологічного віку” учасника і неможливістю усвідомлення цінностей, важливих для “старших” “меншими”, зокрема не можна очікувати від особи, що є “підлітком” з психологічної точки зору, розуміння цінностей, важливих для психологічно “зрілої особи”.	зважати на ймовірність такої особливості, діагностувати “психологічний вік” учасників, служити “трансформатором”, який полегшує розуміння, а також шляхом постановки гіпотетичних питань запрошувати учасників побачити ситуацію з перспективи опонента

Під час обговорення питання учасники дійшли висновку, що в процесі роботи із будь-яким конфліктом важливо приділяти увагу ознакам, за якими можна розпізнати, що конфлікт є ціннісний. Зокрема, такими ознаками можуть слугувати словесні маркери, до яких треба віднести наступні: протиставлення у діалозі “вони”-“ми”; “вони (ніхто) нас не розуміють(є)”, “ой, краще не треба!”, “ой, все!”, “давайте не будемо про це”, “а ти хто такий/така?”, “ніхто не може (тільки ми можемо) судити про нашу ситуацію!” перехід на особистості, словесні образи, нецензурна лайка, специфічне словотворення, інша дегуманізуюча лексика. Учасники визначили потребу продовжити працювати із доповненням такого словника “маркерів”, що є необхідним для поширення серед модераторів, які раніше не спеціалізувались на роботі із ціннісними конфліктами, для прискорення навчання нового покоління модераторів/фасилітаторів діалогів.

“Форми та методи інтервенції у соціальний конфлікт для зниження напруги. Ролі фасилітатора та медіатора”.

МОДЕРАТОРИ: Л. Каневська, І. Брунова-Калісецька.

Передусім учасники обговорення визнали за необхідне проаналізувати, напруження яких соціальних конфліктів в Україні можна знизити через фасилітацію/медіацію, і чи при цьому є потреба врахувати регіональні особливості таких конфліктів. Учасники відзначили, що інтервенція у формі фасилітації чи медіації доречна як в конфліктах, що вже існують, так і в потенційних. Складними випадками можуть бути конфлікти, де динаміка розгортання конфлікту переважає на інтервенцією, де важко залучити іншу сторону до діалогу, а також коли одна сторона намагається схилити медіатора/фасилітатора на свій бік.

Окремо зважати на регіональні особливості потрібно у прикордонних містах, доречно враховувати схожість міст в деяких випадках, наприклад: Харків та Одеса. Додатково на специфіку соціального конфлікту впливають економічні інтереси в регіонах.

При проведенні інтервенції в конфлікт (при фасилітації, посередництві) учасники наголосили на дотриманні наступних принципів та правил:

- відкритість і чесність учасників,
- спільні інтереси,
- людський контакт,
- “нічого про них без них”,
- повільне нарощування довіри до діалогового майданчика.

На момент обговорення було визначено наступні прийнятні форми для інтервенцій: діалогові майданчики, взаємодія ГО між собою, публічні анонімні заходи для тих, кого важко залучити. Для зниження соціальної напруги у суспільстві важливо, аби методи роботи були з культурної/ментальної точки зору ближче для учасників, тому в певних випадках важливо надати перевагу саме діалогам та фасилітації на противагу медіації, однак при цьому медіація може бути використана стратегічно і тактично, зокрема необхідно напрацювати окремо методологію залучення людей в діалоги. В процесі обговорення учасники погодились, що роль і набір інструментів для діалогу/медіації залежатиме щоразу від конкретної ситуації, окремо виділена роль “критичного друга” – медіатора, який ставить незручні, але корисні для процесу питання.

З метою ведення ефективної діалогової діяльності були також визначені ресурси, необхідні медіаторам/фасилітаторам/організаторам інтервенцій:

- скайп-конференції для обміну досвідом
- увага до самомотивації
- постійні майданчики

- нейтральне приміщення
- нейтральні кошти/ресурси (їх збалансовані джерела)
- оплата праці фасилітаторів/медіаторів (виходячи із філософії, що необхідно компенсувати те, що віддається фасилітатором/медіатором; ціна фасилітатора/медіатора – ціна його професіоналізму)
- забезпечення безпеки учасників
- здатність підтримувати учасників за межами діалогових майданчиків
- система підвищення кваліфікації, супервізії, моніторингу, оцінки, підтримки та профілактики вигорання,
- система взаємодії та обміну інформацією.

“Стратегії та принципи залучення людей до діалогів”.

МОДЕРАТОРИ: І. Терещенко, О.Дацько.

Учасники, які взяли участь у обговоренні питань стратегії та принципів залучення людей до діалогів, зосередили свої зусилля навколо таких питань: кого залучати в діалоги; яким чином залучати учасників в діалог; для чого залучати в діалоги; на яких етапах розвитку конфліктної ситуації залучати в діалог.

За результатами були зроблені наступні висновки:

1. Кого і як залучати до діалогів залежить від того, на якому етапі перебуває конфлікт, що в рівній мірі стосується і питання діагностики.

2. Для більшої результативності важливо залучати осіб, що мають авторитет у відповідних спільнотах.

3. Мотивація до участі сторони, що “програла” в конфлікті на певному етапі, є значно нижчою, ніж мотивація сторони, що на той самий момент відчувається у виграші.

4. Роль ЗМІ відрізняється на різних етапах розвитку конфлікту. При цьому можна висвітлювати роботу в діалогах представників різних експертних спільнот. У випадку закритості учасників діалогів залучення ЗМІ недоцільне і може навіть шкодити.

5. Важливим для успішності діалогів є наступне:

- a. авторитет організатора діалогів (в переважній більшості випадків учасники будуть йти саме до організатора, якому довіряють);
- b. попередні зустрічі із учасниками для прояснення принципів діалогів;
- c. безпечне місце для проведення діалогів;
- d. попередня розробка дизайну всього процесу діалогів.
- e. широко запрошувати для участі в діалогах: за рекомендаціями, через соцмережі, індивідуальними запрошеннями тощо.

Крім того, групою учасників, що взяла участь у цій дискусії, також були сформульовані **стратегічні рекомендації для полегшення процесу залучення учасників до діалогів, зокрема: інтерв'ювати учасників після завершення процесу діалогу; активно працювати з молодим поколінням та формувати навички до участі в діалогах; спрямувати до Міносвіти України пропозицію щодо впровадження другої вищої чи додаткової освітньої кваліфікації – “фасилітатор діалогів”.**

“Діалоги за мирних умов: задачі та способи реалізації”.

МОДЕРАТОРИ: Д. Проценко, Г. Кадирбєкова.

Розмірковуючи над можливостями та задачами діалогів за мирних умов учасники прийшли до висновку, що необхідно розмежувати поняття “діалогу” як концепції та “діалогу” як техніки.

Діалог як концепція є частиною національного діалогу та має впроваджуватись проактивно, планово, широко зі спрямуванням на розвиток. В такому розумінні діалог має довгострокову мету: реалізація національної стратегії “Україна – держава, в якій хочеться жити” та об’єднання і зміцнення держави, сприяння національній самоідентифікації. Короткостроковою метою діалогу в такому випадку є задоволення очікувань тих, хто зробив революцію гідності та хто захищає Україну від агресора.

Діалог як техніка - це тривала, вільна, повторювана, планована розмова, що призводить до системних змін. У більш структурованому вигляді та зі спрямуванням на результат техніка набуває вигляду медіації/фасилітації і передбачає використання для “другого” та “третього” столу в комплексних переговорах національного масштабу (за аналогією до розробленої Моті Міроні схеми для міжнародних саммітів)

Учасники обговорення звернули увагу на те, що сприйняття та практика використання діалогів, що існує на цей момент, має бути змінена наступним чином:

Аспект	Стан на зараз	Бажане майбутнє
практика дво- /балатосторонньої комунікації	звичка дебатів	повсюди і завжди культура діалогу як масового явища
формат реалізації	паралельні монолози влади та суспільства	ефективний діалог/полілог
для чого може використовуватись	“псевдодіалог” – підміна! (легалізація чужих, нав’язаних рішень)	ефективне впровадження реформ та будь-яких змін, упередження конфліктів

В процесі аналізу задач та значення діалогів у мирний час, а також розмірковуючи над способами реалізації таких задач, учасники дійшли до таких висновків:

Задача	- Внести/додати у суспільство ідею співіснування думок і можливості альтернатив
мета-рівня:	
Бажаний тренд:	- Діалог – основний інструмент пошуку рішень в суспільстві - Лише через діалог здійснюється погодження політичних програм задля розвитку та блага суспільства
Реалізація:	- Впровадження чіткої регламентації у процес взаємодії держави і суспільства в комунікації – при виробленні політики (policy making process) з врахуванням української новели: ініціювання процесу вироблення політики допустиме знизу, тобто від суспільства - Широке використання ІКТ: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Електронна демократія ▪ Он-лайн медіація ▪ Он-лайн діалог - Виявляти/формувані/використовувати потребу державних структур вступати в діалог - Впроваджувати діалог в школах/дитячих закладах (обов'язково для педагогів) – формування нової культури поведінки в конфліктах чи у співпраці - Діалог впроваджувати не лише для вертикальних комунікацій, а й для горизонтальних : - Сприяння виходу на новий рівень діяльності неурядових організацій (НУО): <ul style="list-style-type: none"> ▪ зниження негласної конкуренції, ▪ зникнення НУО “імені однієї особи”, ▪ консолідація діяльності для того, щоб в новій якості громадянське суспільство могло вступати в відносини і партнерство з державними структурами

Таким чином, можна зробити висновок, що сфера використання діалогу ширше, ніж лише ціннісні чи збройні конфлікти, оскільки соціальне напруження може виникати і за мирних умов, коли настає час для змін та реформ. З огляду на це, важливо розвивати платформу для діалогів в найширшому контексті і забезпечити основу для зростання нової культури спілкування та ефективної взаємодії задля уможливлення “українського дива” - якісного стрибка у розвитку України.

“Роль міжнародних організацій у ситуації в Україні: можливості та перспективи. Опис завдань та взаємодії”. “Що можуть зробити міжнародні організації для підтримки діалогу. Обговорення подальших проектних зусиль Координатора проектів ОБСЄ в Україні”.

МОДЕРАТОРИ: А. Дзюбенко, Н. Міріманова, З. Мовлазаде.

В ході двох сесій під час конференції обговорювалися два напрями можливої участі міжнародних організацій в налагодженні та підтримці різних форм діалогу в Україні – безпосередня участь в діалогових ініціативах та робота з підсилення інституційної спроможності медіаційної спільноти України.

В контексті безпосередньої участі в організації та проведенні діалогу учасники, зокрема, обговорювалися наступні моменти:

- відзначалося, що присутність представників міжнародних організацій під час проведення діалогу може бути корисною, оскільки створює/посилює відчуття безпеки учасників, стимулює та підсилює готовність сторін висловлювати свої думки та позиції (Рекомендація: можлива роль для Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ);
- разом з тим є ризик, що міжнародне втручання може зашкодити діалогу або ускладнити його, спрямувавши в хибне русло (фактор неврахування місцевої специфіки чи помилкового розуміння інтересів сторін) – констатовалося, що оптимальним варіантом безпосередньої участі міжнародних організацій в процесі місцевого діалогу є наявність запиту на таку участь з боку українських учасників.

Крім того, учасники ідентифікували питання, які ще не мають відповіді, оскільки потребують додаткового дослідження/обговорення або індивідуального підходу в застосуванні залежно від конкретного випадку, зокрема:

- чи варто міжнародним організаціям ініціювати діалогові процеси з власної ініціативи?
- на якому етапі діалогових процесів є доречною міжнародна участь (ініціювання/підготовка/ безпосереднє проведення діалогу/формалізація домовленостей)?
- наскільки масштабним має бути втручання (спостереження, створення умов, фасилітація, гарантування виконання домовленостей)?

В частині інституційного розвитку медіації та професійної спільноти фасилітаторів діалогів учасники відзначили, що спільнота медіаторів/фасилітаторів діалогу вже активно застосовує різноманітні підходи та методики для роботи з різними аспектами конфліктів та підтримки різнопланових діалогів. Попри це, місцеві ініціативи потребують підтримки, в тому числі від міжнародних організацій в задоволенні наступних потреб:

- 1) додаткове навчання, зростання професійного рівня медіаторів/фасилітаторів;
- 2) доступ до міжнародного досвіду, кращих практик, вивчення дослідницького досвіду, зокрема в сфері визначення параметрів та характеристик сторін діалогу;
- 3) можливості та ресурси для адаптації іноземного досвіду до місцевих реалій;
- 4) доступ до професійного спілкування на внутрішньо українському рівні, обміну кращими місцевими практиками;
- 5) можливість оперативно отримувати поради, консультації колег (місцевих та міжнародних експертів), обговорювати професійні проблеми (наприклад, через постійно діючі консультаційні платформи, гарячі лінії тощо).

6) ресурсна/фінансова підтримка діалогових ініціатив на місцевому рівні (зокрема, для організації постійно діючих майданчиків/платформ для діалогу у невеликих населених пунктах);

7) засоби координації зусиль різних ініціатив (місцевий та міжрегіональний рівні);

8) потреба довгострокових програм з діалогу та примирення;

9) підтримка діалогових практик на мікро-рівні (напр. на рівні родин);

10) є нагальна потреба працювати з аудиторією вимушених переселенців (інтеграція в життя місцевих громад, запобігання конфліктам, пост-стресова реабілітація);

11) доступ до механізмів та інструментів залучення фінансової та ресурсної допомоги (краудсорсинг, краудфандинг) – набуття навичок написання/підготовки проектних пропозицій, грантових заявок.

З огляду на результати обговорень учасники сформулювали напрями вдосконалення взаємодії міжнародних організацій з спільнотою медіаторів/фасилітаторів діалогу, серед яких:

1. Сфера підтримки діалогів між соціальними групами з відмінними поглядами-інтересами-цінностями як інструмент запобігання або деескалації конфліктів лише нещодавно стала актуалізованою для донорської спільноти. Відтак, вкрай нагальною стала потреба налагодити координацію та обмін інформацією в цій сфері для підвищення ефективності підтримки та уникнення дублювання зусиль

Рекомендація: Координатору проектів ОБСЕ в Україні варто ініціювати найближчим часом та підтримувати практику проведення регулярних координаційних зустрічей донорських організацій, зацікавлених в підтримці ініціатив в цій сфері.

2. Така координація в донорській спільноті може бути джерелом інформації для діалогових ініціатив – в ході зустрічей варто збирати інформацію про принципи та напрями роботи різних міжнародних організацій в цій сфері для інформування українських НУО про можливості підтримки місцевих ініціатив.

3. Спільноті міжнародних організацій для підвищення ефективності втручання / підтримки потрібно:

- 1) більше інформації про різні ініціативи/потреби/можливості на місцевому рівні;
- 2) чітке розуміння ідентичності та можливостей місцевих потенційних партнерів (організаційна структура, досвід, навички, потреби);
- 3) розуміння потреб діалогу на місцевому рівні - конкретні пропозиції про підтримку ініціатив;
- 4) розуміння стратегічних потреб розвитку спільноти.

4. Відповіддю на ці потреби може бути підтримка посилення інституційної спроможності медіаторської спільноти. Сприяння інституціоналізації може мати форму як підтримки розвитку загальнонаціональних організацій, так і об'єднань міжрегіональної взаємодії (напр. Харків-Одеса).

5. Вдосконалення взаємодії повинно бути рухом в обох напрямках. Професійним загальнонаціональним, міжрегіональним та регіональним об'єднанням медіаторів варто також координувати свої зусилля з метою як обміну кращими практиками/засвоєння уроків, так і для кращого інформування міжнародних організацій про можливості та перспективи ефективної підтримки корисних ініціатив, пропонувати донорській спільноті “меню” проектів, надавати локальним ініціативам підтримку у формулюванні пропозицій та заявок на підтримку, допомагати донорській спільноті формувати стратегічне уявлення про реальні потреби спільноти, а також проводити “попередній аудит” пропозицій та організацій, які працюють в цій сфері.

РЕЗУЛЬТАТИ СПІЛЬНОЇ РОБОТИ В ФОРМАТІ “СВІТОВЕ КАФЕ”

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ: “Конфлікти, що можуть призводити до соціального напруження”.

МОДЕРАТОР: Галина Похмелкіна

Для того, аби дослідити, які конфлікти можуть призводити до соціального напруження, від початку учасникам були поставлені питання про їх власний конфліктний досвід та їх власну оцінку важливості тих конфліктів, що відбуваються в Україні. Задум полягав у тому, щоб різноманіття конфліктів стало реальністю, яка досліджується, вивчається, "викладається на стіл", з якою є прагнення працювати надалі. Саме подібний шлях, як метод роботи, - це одна з можливостей трансформувати, знизити радикальність учасників конфлікту.

Відповідаючи на запитання щодо особистого конфліктного досвіду, учасники виокремили **такі сторони конфліктів**: стара і нова влада; люди з різними світоглядними позиціями; люди з різними уявленнями про необхідні для виходу з кризи ресурси (внутрішні ресурси, зовнішня підтримка); політики між собою; люди бізнесу між собою; судова влада і цивільні особи; міжнародні організації між собою; міліція-громадяни; військові-громадяни; громадські організації – цільові аудиторії АБО різні гілки влади (в т.ч. з приводу Діалогів) АБО професіонали (адвокати); творчі ініціатори - волонтери; члени громадських організацій між собою; медіатори між собою (міжрегіональна конкуренція); волонтери між собою; групи в своєму професійному співтоваристві; учасники трудових колективів; переселенці і місцеві жителі; волонтери та переселенці; внутрішньосімейні - між поколіннями, між міфологіями; суб'єкти в школах (всі боки,

в т.ч. між учнями та педагогами), дитячих садах, пов'язані з переселенцями; будівельники - влада - суд – правоохоронні органи.

Предметом конфліктів учасники називали неузгодженості щодо **минулого-майбутнього, національних-європейських цінностей, щодо шляхів виходу з кризи; майнові відносини** тощо.

Торкнулись також філософського трактування конфліктів щодо особистості й масштабу того, що відбувається; внутрішньоособистісний конфліктний зміст, який вихлюпується у протестній і гостро конфліктній формі в соціум.

Важливими для України, на думку учасників, є конфлікти: між багатьма сторонами у громадянській війні; між військовими різних сторін; геополітичний конфлікт (Росія-Америка); військовим керівництвом і підлеглими; між ЗМІ та громадянами; між олігархами за ресурси; службами зайнятості-переселенцями; пенсійним фондом-пенсіонерами; суб'єктами, пов'язаними з АТО; сусідами, друзями - представниками заштамованих (в т.ч. ЗМІ) поглядів і світоглядів; внутрішні (між людиною і реальністю).

Предметом таких конфліктів учасники вказували **трактування історичних подій, ініціативи реформаторів, сприйняття зрілості влади; інформацію про події на предмет достовірності/фальсифікації; захист гідності.** При цьому характерною особливістю таких конфліктів учасники визначили демонстрацію протесту.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ: “Регіональні особливості діалогів в Україні”.

МОДЕРАТОР: Ольга Дацько

Проблематика регіональних особливостей діалогів викликала дуже жваву дискусію з точки зору, чи загалом вона є, і чи потрібно окремо виокремлювати такі регіональні особливості, аби враховувати їх при вибудовуванні регіональних стратегій по просуванню діалогів. З огляду на те, що будувати регіональні стратегії, не отримавши інформацію і не врахувавши, які є відмінності, обмеження чи ресурси у регіонів, передчасно, тому учасники приділили увагу саме обміну досвідом участі чи проведення діалогів у регіонах, при цьому брали до уваги як персональний досвід учасників, так і той, що став їм відомий з інших джерел за умови, що він є релевантний та важливий для врахування. Отримані відповіді можливо згрупувати наступним чином для наочності:

Регіон	Особливість	
	складність	ресурс
Донецьк	<ul style="list-style-type: none"> - Люди не хочуть діалогів, вони ходять зі зброєю, є бажання монологу, в голові - міфи, втрачений контакт з реальністю - люди живуть в новій ситуації зі старими принципами - Розмита ідентичність на Донбасі - Люди злі і замерзлі, волонтерам - жарко і добре (Святогірськ, Донецька область) - Важко витримувати соціальну дистанцію (люди швидко переходять на “ти”), важко протистояти, конфронтація легко переходить в агресію - Немає майданчиків для діалогів 	<ul style="list-style-type: none"> - відеодіалоги між Києвом і Донбасом - Відбувається налагодження контактів у соціальних мережах, метою яких є виживання і взаємодопомога, потім ці контакти і зв'язки переходять в реальний світ. Організують це ті, хто виїхав з Донбасу
Дніпропетровськ	<ul style="list-style-type: none"> - Діалог чи круглий стіл є “ширмою” для вже прийнятих рішень - Присутність представників спільнот, які як би налаштовані на діалог, але вони кричать, перекикують інших, хочуть бути видимими, помітними. Діалог виглядає як саботаж нових процесів, які починають відбуватися 	Не ідентифіковано
Київ	<ul style="list-style-type: none"> - Є розуміння того, що “майданівці” різні - Відбувається радикалізація сторін - Війна підсилює сегрегацію, посилюється вимога проявити позицію 	<ul style="list-style-type: none"> - Діалоги пов'язані з плануванням майбутнього - Відеодіалоги між Києвом і Донбасом - Є консолідація громадянського суспільства, реформаторство в

<p>Львів</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Учасників діалогів здивувала присутність "іншої сторони" (те, що ця "інша сторона" існує) 	<p>різних сферах Не ідентифіковано</p>
<p>Миколаїв</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Складніше виявити "іншу сторону", вона мовчить, виходить з діалогів - "Бабусі" не готові на діалог (в приміщенні), "на вулиці" вони активніше, проявляють агресію - Участь у діалогах військових і невійськових людей з ознаками синдрому посттравматичного стресу - Всередині однієї як би однорідної групи в процесі діалогу виявляється видима різномірність - Координація діалогів різна - розрізненість і відсутність координації 	<p>Не ідентифіковано</p>
<p>Одеса</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Складніше виявити "іншу сторону", вона мовчить, виходить з діалогів - "Проукраїнська" сторона спочатку неохоче йшла на діалоги, зараз більше йде, а протилежна сторона "пішла в підпілля" - Радикалізм посилюється, "проросійські" - бояться, не бачать керівництва в своєму середовищі, "відсиджуються" - Відбулося розділення - одні учасники діалогів стали більш радикальними, інші - менш радикальними. Більш радикальні бачать вихід у бойових діях - Ціннісний конфлікт - Конфлікт легітимності української влади - Поштовхом до діалогів послужили конкретні випадки - Адаптація та соціалізація приїжджих, радикалізація 	<ul style="list-style-type: none"> - Конфлікт "привнесений", тому під час обговорення, на 2-му, 3-му рівнях глибини вже немає аргументів, причина – "Одеса – ласий шматочок" - Обласна адміністрація підтримує діалоги, міська влада не підтримує і не бере участь - Люди вміють підтримувати конструктивну конфронтацію - Діалоги проходять регулярно, щоп'ятниці, ці процеси підтримує губернатор (влада), є співпраця з організаторами діалогів
<p>Харків</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Складніше виявити/запросити "іншу сторону", вона мовчить, виходить з діалогів - Всередині однієї як би однорідної групи в процесі діалогу виявляється видима різномірність - Пасивність участі в діалогах - Відбувається радикалізація сторін - Війна підсилює сегрегацію, посилюється вимога проявити позицію - Відбувається боротьба за ресурси між приїжджими та місцевими - Поштовхом до діалогів послужили конкретні випадки 	<ul style="list-style-type: none"> - Зміщення обговорення в більш глобальну проблематику, обговорення формування нової ідентичності. Харків'ян спонукали до переосмислення ідентичності лютневій події (зміна влади) - Координація діалогів хороша - Поляризація привнесена - Участь влади в діалогах - Участь переселенців в діалогах
<p>Спільні загрози</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Широка громадськість не підтримує діалоги ("як можна з ними розмовляти") - Нетерпимість до думки інших, брак толерантності, необізнаність про правила діалогу <ul style="list-style-type: none"> - Частина населення "пішла" і здається, що це добре. - Люди, які знаходяться "в тіні", представляють силу, яку потрібно залучити до діалоги, інакше вони "розірвуть" країну. <ul style="list-style-type: none"> - Конфлікт знаходиться на різних стадіях, з людьми не розмовляють. - Немає систематичності в проведенні діалогів, їх стійкості (стійких наслідків у зоні АТО). 	

Узагальнюючи зібрану від представників регіонів інформацію, можна зробити висновок про те, що регіональні особливості існують і потребують врахування при організації та проведенні діалогів. Для напрацювання регіональних стратегій по просуванню діалогів аналіз таких особливостей має бути більш комплексним з ретельнішим дослідженням та врахуванням регіональних ресурсів

та обмежень, а також впливу зовнішніх факторів, як-то: швидка зміна обстановки через зовнішній вплив на ситуацію в Україні тощо. Спільними для регіональних стратегій має стати завдання створювати баланс, систематичність і масовість у просуванні діалогових практик для зниження соціальної напруги.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ: “Компетенції тих, хто проводить діалоги (професіоналів), і тих, хто бере участь в діалогах (громадян), способи формування таких компетенцій”.

МОДЕРАТОР: Ганна Славінська

Приводом для обговорення цього питання послужило спільне для багатьох учасників розуміння, що низька участь у діалогах з одного боку пов'язана із тим, що пересічні громадяни не вміють конструктивно працювати в діалозі із власними конфліктами, тому необхідно докладати зусиль до підвищення переговорної культури в Україні загалом, для чого необхідно напрацювати перелік компетенцій для громадян, а також продумати, яким чином можна допомогти цих компетенцій набути. З іншого боку, для всіх медіаторів, фасилітаторів, волонтерів, які опікуються проблематикою діалогу важливо напрацювати певні стандарти мінімально необхідних знань та навичок, якими мають володіти ті, хто організовує та/чи проводить діалоги, аби не зашкодити процесам у відповідних спільнотах, а також не зіпсувати репутацію діалогу, як технології роботи по зниженню соціальної напруги.

Напрацювання учасників для наочності викладено у такій таблиці:

Компетенції громадян	Способи набуття/розвитку	Компетенції медіатора/фасилітатора	Способи набуття/розвитку
<ul style="list-style-type: none"> - культура спілкування • вміння виявляти толерантність (нейтральна мова, вміння слухати та чути) • відчуття меж допустимого (прийняттого) при висловленні думки • емоційна компетентність (емпатія) • конфліктологічна компетентність - поведінкова гнучкість - зацікавлення в участі - добра воля в розумінні історії та перспективи - розуміння формату діалогу - критична позиція (дружня, без деструктиву до стосунків) - креативність - розуміння відповідальності за процес та результат 	<ul style="list-style-type: none"> - створення культури проведення діалогів через навчання, встановлення стандартів, створення інститутів, що дають діалоговий простір для великої кількості людей; через правила вступу в діалог; - забезпечення для учасників рівних можливостей участі у діалозі як такому - вибір актуальних тем та створення безпечного простору - власний приклад фасилітатора, зокрема при вступі в діалог, в т.ч. важлива згода в медіаторській спільноті - поєднання різноманітних заходів щодо залучення із індивідуальним підходом до кожної цільової аудиторії - залучення медіа для висвітлення результатів діалогів 	<ul style="list-style-type: none"> - метапозиція (способи всередині та назовні) - нейтральність та неупередженість - навички: <ul style="list-style-type: none"> • активного слухання • аналітичні • переговорника та психотехнолога - вміння: <ul style="list-style-type: none"> • викликати довіру та створювати безпечний простір • залучати/включати /захоплювати в процес • розвивати свою мотивацію • входити в стан розуміння іншого без шкоди для себе, в т.ч. щодо громадянської позиції) • не поспішати із висновками • критично, креативно, гнучко та відкрито мислити • зберігати конфіденційність - усвідомлення: <ul style="list-style-type: none"> • ризику професійного вигорання • ризику маніпуляцій • кордонів своєї компетентності • своїх внутрішніх та професійних ресурсів 	<ul style="list-style-type: none"> - якісне навчання та постійне підвищення кваліфікації (в т.ч. вузькоспеціалізовані тренінги: комунікативні, психолінгвістичні та ін.) - регулярне тренування (наприклад, через усвідомлену відмову від оціночних суджень у повсякденному спілкуванні, свідоме спілкування із людьми із різними позиціями) - обмін та вивчення досвіду колег, як успішного, так і неуспішного, зустрічі із досвідченими колегами (групу) - постійне самовдосконалення, через саморефлексію (аналіз і усвідомлення /переосмислення досвіду медіатора/фасилітатора) - постійний фільтр у модератора/фасилітатора на інформаційні потоки - щоденна психогігієна та відновні техніки (йога, медитації тощо), в тому числі для посилення резистентності медіатора/фасилітатора (арт-терапія, підтримка близьких) - супервізія - публічно доступна методологія, в тому числі створення відкритої універсальної стратегії залучення в процес

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ: “Що потрібно для просування та впровадження практики діалогів в Україні, щоб гарантувати розвиток практики діалогів та медіаторської спільноти”.

МОДЕРАТОР: Ірина Брунова-Калісецька

Метою роботи цієї групи учасників було проаналізувати необхідні напрямки діяльності та напрацювати перелік конкретних кроків, які б пришвидшили поширення практики діалогів та медіації в Україні, а також стимулювали розвиток медіаторської спільноти. Зважаючи на події після Революції Гідності та військову агресію по відношенню до України, що загострили соціальні протиріччя на фоні низької переговорної культури загалом, стало очевидно, що задля зміцнення громадянського суспільства зсередини, посилення його здатності опиратись негативним зовнішнім впливам, в тому числі інформаційним, необхідна комплексна розробка заходів для загальнодержавного та локального впровадження нових моделей комунікації та взаємодії в українському суспільстві, сприяння розвитку та зміцненню нової переговорної культури загалом. З огляду на це учасники сформуvalи наступні пропозиції:

Підготування	Закладання цінності усвідомленої ефективної взаємодії, популяризація	Інституційна та організаційна підтримка	Інше забезпечення
<ul style="list-style-type: none"> - Визначити, навіщо потрібен діалог - Сприяти поширенню демократичних цінностей у суспільстві 	<ul style="list-style-type: none"> - <u>Закладання цінності</u> діалогів через навчання таких цільових груп: <ul style="list-style-type: none"> - майбутні мами в рамках курсів для вагітних - діти в ігровій формі у дитячих садочках - школярі як додатковий урок в рамках шкільного навчання - активні прогресивні дорослі – через впровадження як додаткові модулі/блоки у інші суміжні тренінги - фахівці, що постійно працюють з людьми (вчителі, бібліотекарі, лікарі тощо – окремо виявляти такі групи фахівців, адаптувати для тренінги) – через пропозицію тренувань додаткових компетенцій ефективної взаємодії - державні службовці (особливо органи внутрішніх справ, органи місцевого самоврядування, до яких найчастіше 	<ul style="list-style-type: none"> - Школа діалогу для людей, які можуть модерувати - Створення діалогових майданчиків (теплих, сухих і безпечних) - Окремий експертний майданчик для вироблення “кістяка” методології по регіонах та міжрегіональних методологічних засад - Створення загальної концепції, “кістяка”, методології (що саме може пропонувати діалоговий майданчик людям) з подальшим виробленням своїх - українських, регіональних - правил, 	<ul style="list-style-type: none"> - Визнання державою (найвищим керівництвом) важливості використання діалогових практик у взаємодії між владою та суспільством - Сприяння, моніторинг використання діалогів владою (прояснення, обґрунтування своїх дій та рішень, отримання зворотнього зв'язку від суспільства, експертів)

<p>звертаються протестні, конфліктні групи), аби вони вміли пропонувати і започатковувати діалог між конфліктуючими групами</p> <ul style="list-style-type: none"> - управлінці, в тому числі чиновники, для підвищення ефективності управлінської діяльності, особливо, коли вона пов'язана із змінами, реформами, а значить є потреба в узгодженні інтересів різних зацікавлених груп, - через пропозицію тренувань додаткових компетенцій ефективної взаємодії - Демонстрація – стимулювання до використання через власний приклад медіаторів/фасилітаторів, що по-новому ефективно та екологічно взаємодіють в своїх спільнотах, групах тощо - Популяризація діалогу: <ul style="list-style-type: none"> - Прояснення того, що таке діалог, правила діалогу (толерантність, що не перехід на особистості, конструктивна критика тощо) - Стратегічний план для інформування через регіональні та національні ЗМІ з акцентом на терапевтичні функції діалогу, на зниження агресії та запобігання конфліктів - Активніше висвітлювати роботу різних майданчиків через ЗМІ 	<p>процедур діалогів, адаптація їх до потреб спільноти</p> <ul style="list-style-type: none"> - Методологічний краудсорсінг: агрегувати досвід, брати досвід, класти досвід (у т. ч. для зниження ризику маніпуляції) - Бази даних: експертів і фахівців, методологій, ініціатив, платформ - Міжрегіональні та міжнародні обміни (наприклад, групи випускників міжнародних обмінів - Фулбрайт, Flex та ін.) - Створення та апробація онлайн платформ для діалогів (веб-ресурс з професійними модераторами)
<p>Стратегія для конкретно го діалогу:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Моніторинг проблем людей, наприклад, через: <ul style="list-style-type: none"> • "вільний мікрофон" - разом з фахівцями з конкретних проблем • відвідування спільнот, щоб зрозуміти їхні проблеми, проблеми людей - Правильний підбір питань: органічні для людей питання, конкретні питання і проблеми, наприклад для одеситів - забудова Ланжерона, для батьків - проблема, що робити з дітьми на довгих канікулах, коли батьки працюють, адже люди готові говорити про те, що їх стосується, що важливо для їх життя (не теоретичні моделі). - Апробувати теми діалогів через ці майданчики - Робити своїми агентами впливу ключових фігур в містах, регіонах, через яких можна просувати ідеї діалогу, наприклад: представники культури, лідери думок і т.д. - Використовувати для діалогів тих, хто вже існує: групи, спільноти, як ті, що вже інституційно оформлені (наприклад, студентські та інші організації), так і неінституціоналізовані (групи в соціальних мережах тощо) 	

На завершення учасники визначили, що при просуванні діалогових практик, що, в тому числі, буде сприяти зміцненню медіаторської спільноти, важливо взяти до уваги три ключові групи учасників: **ВЛАДА, АКТИВНЕ ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО, ПЕРЕСІЧНІ ГРОМАДЯНИ**. При цьому, важливо вибудувати прозорі та зрозумілі діалогові платформи на рівні **АКТИВНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА**, щоб потім зрозуміло представити такі платформи на рівні **ПЕРЕСІЧНИХ ГРОМАДЯН**. Самі платформи в тому числі сприятимуть вибудовуванню довіри між рівнями **АКТИВНОГО ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА** та **ПЕРЕСІЧНИМИ ГРОМАДЯНАМИ**, що важливо для здійснення ефективного тиску на **ВЛАДУ**. Діяльність по просуванню діалогів можна бути вважати успішною, коли, хто б не сказав "діалог", всі чітко і однозначно розуміють, про що йде мова.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ: “Місія діалогів”

МОДЕРАТОР: Галія Кадирбєскова

Перед учасниками цього групового обговорення було поставлене свого роду візійне питання: якби всі зусилля учасників та зацікавлених сторін вдалися, то як виглядала би Україна з новою розвинуеною діалоговою культурою. Таким чином, відповідаючи на зазначене візійне питання, учасники прояснювали місію діалогів як таких. Бачення учасників було представлено таким чином:

ОБ'ЄДНАННЯ КРАЇНИ	ФОРМУЮТЬСЯ НОВІ ЦІННОСТІ: КОНФЛІКТ – ЦЕ НЕ ТРАГЕДІЯ, А МОЖЛИВІСТЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ: ЦІННІСТЬ ДІАЛОГУ	ЗМІНИ НА МЕНТАЛЬНОМУ РІВНІ
	ПОЛІКУЛЬТУРНЕ СУСПІЛЬСТВО	
	ПРИНЦИП РІВНОСТІ ЯК БАЛАНС МОЖЛИВОСТЕЙ	
	КУЛЬТУРА ДІАЛОГУ НА ВСІХ РІВНЯХ	
	СВІДОМЕ ЯДРО СУСПІЛЬСТВА (СОЛОМОНІВ УНІВЕРСИТЕТ) – ЛІДЕРИ ДУМОК	
ОБ'ЄДНАННЯ СУСПІЛЬСТВА	КОНСТИТУЦІЙНІ НОРМИ ПРО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ДІАЛОГИ, ЯК СПОСІБ РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ ТА ЗНИЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ НАПРУГИ	ЗМІНИ ЯКОСТІ ЖИТТЯ – ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ОСНОВА!
	МАЙДАНЧИКИ ДЛЯ ДІАЛОГІВ	
	НАВЧАННЯ ДІАЛОГАМ (ефективній комунікації для ефективної взаємодії)	
	ПУБЛІЧНІ СЛУХАННЯ ЯК ЗВИЧНА НЕВІД'ЄМНА ПРАКТИКА	
	УКРАЇНА – КРЕАТОР НОВИХ СМИСЛІВ В ЗАГАЛЬНОСВІТОВОМУ КОНТЕКСТІ	

Україна майбутнього в цьому контексті має такий вигляд: у школах йде навчання принципам діалогів; з'явилася нова професія - фасилітатор діалогів; створено інститут дослідження та управління конфліктами; зламано старі та неефективні стереотипи взаємодії, змінилася культурна установка по відношенню до конфліктів, він сприймається як спосіб заявити про свої потреби; культура діалогів присутня на вищому рівні політичної спільноти; діалоги здійснюються не лише горизонтально, а й вертикально, і при цьому суспільство переорієнтовується із вертикального в горизонтальне; також проводяться ефективні міждержавні діалоги, зокрема: Росія-Україна; сформовані групи для переговорів і діалогів на чолі з лідерами думок; достатньо багато членів суспільства вміють перевести діалог з поля відмінностей в поле об'єднання; поширення діалогів стимулює розвиток соціального капіталу; впроваджено систему превенції конфліктів, швидке реагування на симптоми конфлікту; відбувається послідовна трансформація конфліктного потенціалу в позитивний; сформовано свідоме ядро суспільства, яке користується особливою довірою суспільства; створені майданчики для діалогів за типом Гайд-парку; у Конституції України закріплено норми, що забезпечують ідею впровадження та поширення діалогів; сформовано полікультурне суспільство, яке збагачене культурним кодом різних спільнот; гарантується та забезпечується можливість участі в діалогових процесах "знизу" для дотримання балансу; національний діалог розширює межі і перестає бути діалогом верхнього рівня, а включає всіх і кожного, коли кожного справді чують, що в свою чергу забезпечує та гарантує дотримання прав меншин; діалог дво-(полі-)мовний, він об'єднує спільноти, суспільство та країну в цілому; забезпечується рівність можливостей, в тому числі представленість у владі; голос громадських організацій враховується при прийнятті законодавчих рішень; діє велика кількість цивільних організацій з якісним результатом роботи; гарантується та відбувається неформальне, активне включення і залучення громадян в діалоговий розвиток; за допомогою широких

Організація з безпеки та співробітництва в Європі
Координатор проектів ОБСЄ в Україні

Одеська обласна
державна
адміністрація

Одеська
обласна
група
медіації

діалогів люди розуміють і усвідомлюють, що Україна не тільки територія між кордонами, а насамперед це люди, які творять Україну як модель ідеальної країни, що може служити прикладом для всього світу.

Окремо до результатів групової роботи учасників, що викладені вгорі, додано напрацювання **групи іноземних учасників**, які працювали над питаннями діалогових компетенцій, просування та місії діалогів за **модерації В. Каневської**.

ЗАВЕРШАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Конференція на тему діалогів мала місце на тлі нелегкої ситуації, коли у суспільстві актуалізовані дискусії про потреби зміцнювати оборону, знижувати соціальне напруження, впроваджувати комплексні реформи, які мають вирішити проблеми, накопичені за всі роки незалежності України. Тому червоною лінією заходу стало розуміння того, що необхідно знайти шлях, як налагодити по-новому комунікацію та ефективну взаємодію в українському суспільстві та державі, заклавши нову культуру спілкування через діалоги.

За результатами конференції можна зробити такі висновки:

1. Професійні медіатори, фасилітатори, волонтери, побачивши в своїх спільнотах та в Україні загалом, що зростає соціальне напруження, з весни 2014 року розпочали точково діяти, аби локалізувати конфлікти, підтримувати мир в локальних спільнотах, завчасно виявляти “вибухові” теми і працювати з ними, прищеплювати культуру діалогу на низовому рівні, а також окремо перетворювати місцевих лідерів думок на активних агентів впливу по використанню діалогових практик.
2. Ініціатори діалогів розпочали власний пошук таких тем і форм діалогів, що будуть найдієвіші з огляду на ті особливості, що є в конкретній спільноті, як наприклад: наявність переселенців, близькість кордону чи зони АТО, близькість інших спільнот, що мають серйозне напруження, суттєві ціннісні розбіжності, загальний рівень переговорної культури пересічних членів такої спільноти, готовність до вступу в діалог тощо.
3. Принципи та підходи до діалогів, прийняті міжнародними організаціями, зокрема ОБСЕ, є ефективною рамкою, критеріями для діалогової діяльності. В свою чергу, знайомство з іноземним досвідом є стимулом співвідносити власні

підходи зі схожими практиками, аби зрозуміти українську специфіку діалогової діяльності.

4. Незважаючи на те, що велика кількість діалогів ініціюється та проводиться, реальна картина виглядає так, що таких зусиль недостатньо. Необхідно збільшувати кількість фахівців, а також дбати про постійне підвищення їх кваліфікації та обмін досвідом. Для цього потрібно не тільки навчати інших, а й розробляти принципи роботи фасилітаторів діалогів та спільні методологічні засади їх проведення, аби не нашкодити конкретним спільнотам, а також не зіпсувати імідж діалогів як інструменту.
5. Для розвитку спільноти медіаторів та фасилітаторів діалогів вкрай важливо отримати підтримку з боку міжнародних організацій в першу чергу в частині інституційного, методологічного та навчального забезпечення, зокрема для задоволення потреб в обміні українським та міжнародним досвідом, створенні професійної компетентності посередників.
6. Оскільки сфера підтримки діалогів як інструменту запобігання або деескалації конфліктів лише нещодавно стала актуалізованою для донорської спільноти, вкрай нагальною стала потреба налагодити координацію та обмін інформацією в цій сфері для підвищення ефективності підтримки та уникнення дублювання зусиль. Координатору проектів ОБСЕ в Україні варто ініціювати найближчим часом та підтримувати практику проведення регулярних координаційних зустрічей донорських організацій, зацікавлених в підтримці ініціатив в цій сфері, а також сприяти взаємному інформаційному обміну між донорською спільнотою та представниками громадянського суспільства, зокрема і фахівцями з проведення діалогів.
7. Наявна нечіткість розмежування діалогів різних рівнів, хоча це важливо для оптимізації зусиль і позиціонування діалогів. Методи роботи і потреби в ресурсах для різних рівнів діалогів різні, тому насамперед необхідно чітко

розмежувати зони відповідальності між всіма зацікавленими учасниками. Важлива координація та компліментарність усіх посередницьких зусиль зацікавлених сторін для синергії.

8. При реалізації медіаційних (посередницьких) заходів слід враховувати, що діалоги – це не разові безсистемні дії, а комплексна узгоджена робота, для якої важливо, зокрема: належна підготовка, наявність згоди сторін у конфлікті, неупередженість, інклюзивність, національна відповідальність за здійснення заходів, врахування міжнародного права і нормативної бази, злагодженість, координація та компліментарність посередницьких зусиль, якісні мирні угоди.
9. Учасники також дійшли висновку, що додаткове навчання, інституційна, методологічна та інша підтримка медіаторів та фасилітаторів без загальної стратегії просування діалогів - це точкові зусилля, які не будуть мати синергетичного ефекту. Тому важлива загальнонаціональна популяризація діалогової культури для зниження соціальної напруги та підвищення ефективності колективної взаємодії в суспільстві на різних рівнях, що сприятиме усім іншим процесам в країні – як вузькогалузевим реформам, так і глобальним структурним змінам, починаючи із децентралізації до активної регулярної швидкої та ефективної електронної участі громадян в управлінні державними справами тощо.
- 10.3 огляду на зазначене критично важливо мати спільну загальнонаціональну стратегію, з якою б, у свою чергу, узгоджувались регіональні стратегії, а також плани спільних дій для представників влади, лідерів думок, громадських активістів та експертів на всіх рівнях.
11. Зважаючи на історичну спадщину України в контексті державного управління, досі високий рівень корупції, ускладнення із реалізацією люстраційних заходів, необхідне сприяння (посередництво) міжнародних організацій для налагодження партнерських зв'язків із владними структурами задля

просування діалогу на загальнонаціональному рівні, а також включення владних структур у національний прозорий зрозумілий публічний діалог, що відбуватиметься за методологією, розробленою спільними зусиллями усіх зацікавлених сторін.

Учасники конференції завершили роботу в рамках заходу із усвідомленням, що рішення українських задач – відповідальність українців, їхня справа і їхня територія. Тому важливо уникнути залежності від міжнародної чи іноземної підтримки, правильно спозиціонувавши свою діяльність таким чином, аби українські “власники” українського “рішення” щодо потреб діалогу не розчинились в процесі, а зберегли свою ідентичність і вміло користувались міжнародною підтримкою як додатковим ресурсом, не будучи від нього залежним. При цьому візія нової діалогової України може служити орієнтиром для напрацювання стратегії впровадження діалогів на всіх рівнях.

ФАКТИ

На запит Одеської обласної державної адміністрації та НУО "Одеська обласна група медіації" Координатор проектів ОБСЕ в Україні організував Міжнародну конференцію "Інструменти діалогу як засобу подолання кризових явищ: міжнародний досвід та перспективи застосування в Україні", яка проходила в Одесі 10-12 грудня 2014 р.

В заході взяли участь 90 учасників з 11 країн, які отримали можливість дізнатися і обговорити міжнародний досвід, а також кращі практики медіації та фасилітації діалогу.

Учасники отримали унікальну можливість підвищити свою кваліфікацію, ознайомившись із практиками та методологіями проведення діалогів на тлі військових конфліктів, у постконфліктний та мирний період, базуючись на досвіді Ірландії, Боснії та Герцеговини й Балкан в цілому, Ізраїлю, Португалії та України.

Поглиблений мозковий штурм було зосереджено на інструментах для аналізу соціальних і ціннісних конфліктів, формах і методах втручання, деескалації напруженості, стратегії залучення сторін у діалог, особливостях діалогів для підтримки реалізації реформ.

Були також організовані дискусії щодо можливої ролі ОБСЕ та інших міжнародних організацій з підтримки ініціативи по налагодженню національного діалогу в Україні. 16 представників Спеціальної моніторингової місії ОБСЕ в Україні як з центрального офісу, так і регіональні члени команди взяли участь у заході, щоб отримати краще уявлення про сутність конфліктів в Україні та обговорити можливу роль Спеціальної моніторингової місії ОБСЕ в Україні в частині сприяння діалогу безпосередньо на низовому рівні.

Перелік організацій, що були представлені на заході:

1. Асоціація бізнес-тренерів, консультантів, коучів України, Київ
2. Державна служба з надзвичайних ситуацій, Одеса

3. Діалогова Ініціатива, Миколаїв
4. Добропільський центр молоді "Добро". Донецька область
5. Донецька група медіації, Донецьк
6. Європейська асоціація захисту прав інвалідів, Харків
7. Ініціативний рух "Одеса за злагоду", Одеса
8. Інститут МВС, Одеса
9. Інститут соціальної та політичної психології, лабораторія соціально-психологічних технологій Інститут соціальної та політичної психології, НАПН України, Київ/Сімферополь
10. Клінічний госпіталь Державної прикордонної служби України, Одеса
11. Координатор проектів ОБСЕ в Україні, Київ
12. Луганська група медіації, Луганськ-Черкаси
13. Миколаївський юридичний ліцей, Миколаїв
14. Молодіжний центр регіонального розвитку, Херсон
15. МЦПД, Київ
16. Національна асоціація медіаторів України
17. Національний університет "Києво-Могилянська Академія", Київ
18. Нова Країна, Київ
19. Одеська обласна група медіації, Одеса
20. Одеська ОДА, Одеса
21. Одеський національний політехнічний університет, Одеса
22. ОНУ ім. І.І. Мечникова, Одеса
23. Основи свободи, Львів
24. Проект "Альтернатива насильству", Одеса
25. Психо-фізіологічна лабораторія УкрНДІ медицини транспорту, Одеса
26. Регіональна філія Національного інституту стратегічних досліджень, Одеса

27. Ресурсний Центр для НКО, СПб, Рос
28. Робоча група з е-демократії РПР, Київ
29. Робоча група РПР, член робочої групи з розвитку електронного урядування при Віце-прем'єр Міністрові України, Одеса
30. Санаторій "ПОРТОВІК
31. СпільноTV, Київ
32. УКМЦ, Київ
33. Українська Академія Медіації, Одеса
34. Український центр злагоди, Київ
35. Український центр медіації, Київ
36. Університет менеджменту освіти НАПН України, Одеса
37. Університет Хайфи, Ізраїль
38. Харківський Фонд Місцевої Демократії, Харків
39. Центр інформаційно-комунікаційних технологій "ІТ-Інкубатор",
40. Центр практичної психології інституту вдосконалення вчителів, Одеса
41. Центр соціального партнерства, Суми
42. ЦПГКІ "Тамариск", Дніпропетровськ
43. Global Partnership for Prevention of Armed Conflicts, Hague, Netherlands
44. Nansen center for peace and dialogue in Serbia, Serbia
45. Nansen center for peace and dialogue, Norway
46. NLP-ODESSA, Одеса
47. Peace and Development Adviser of the UN Resident Coordinator, Київ
48. Promotion of Intercultural Cooperation, Одеса
49. The Conflict Trauma Resource Centre, Northern Irland